

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВА

М. Ю. Кречко

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група ФІН-31,
навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к. е. н., доцент Ж. С. Шило

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті проаналізовано зовнішні та внутрішні фактори впливу на ефективність управління економічною безпекою діяльності підприємства. Проведений аналіз показав причини загроз для економічної безпеки підприємства та можливість їх зниження за допомогою отримання додаткової інформації, яка дасть можливість підприємству адекватно та вчасно відреагувати на фактори зовнішнього та внутрішнього середовища.

Ключові слова: фактори, економічна безпека, інформація, підприємство, загрози.

The article analyzes the external and internal factors influencing the effectiveness of the economic security management of the enterprise. The conducted analysis showed the causes of threats to the economic security of the enterprise and the possibility of reducing them with the help of obtaining additional information, which will enable the enterprise to adequately and timely respond to the factors of the external and internal environment.

Keywords: factors, economic security, information, enterprise, threats.

Ефективність управління економічною безпекою діяльності підприємства безпосередньо залежить від наявності та якості інформації про загрозу. Відсутність такої інформації може призвести до несприятливих економічних наслідків для підприємства. Підприємство функціонує в умовах невизначеності зовнішнього середовища. Зменшити рівень невизначеності середовища можливо шляхом отримання відповідної інформації. Відповідна інформація дасть можливість підприємствам адекватно реагувати на зовнішні та внутрішні фактори.

Аналіз причин і наслідків впливу внутрішніх і зовнішніх факторів стане основою для подальших досліджень.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що дослідженням факторів впливу на економічну безпеку підприємства займалися такі вчені як А. О. Драгун, О. В. Орлик, К. О. Утенкова, Н. Г. Черненко, Л. О. Пташенко та ін.

Проте вагомих досліджень вченими зовнішніх та внутрішніх факторів, які впливають на ефективність управління економічною безпекою діяльності підприємства не було проведено в повному обсязі. Більша увага була приділена аналізу причин та наслідків загроз для економічної безпеки підприємства під впливом окремих факторів, що і зумовлює актуальність проведеного наукового дослідження.

Метою статті є виявлення та аналіз факторів, що загрожують рівню ефективності економічної безпеки діяльності підприємства.

Очевидним є факт наявності чималої кількості загроз та ризиків у сучасних умовах господарювання кожного підприємства. Доречно виділяти дві групи факторів, що впливають на їхню економічну безпеку: зовнішні та внутрішні. У сукупній дії фактори зовнішнього та внутрішнього середовища формують економічну безпеку підприємства. Системне врахування цих факторів дасть змогу досягти відповідного рівня економічної безпеки підприємства.

Невизначеність зовнішнього середовища призводить до необхідності пристосовуватися до його умов та станів. Якщо підприємство не реагуватиме на зміни, що відбуваються у зовнішньому середовищі, то велика ймовірність того, що економічна безпека підприємства буде під загрозою.

Загрозою економічної безпеки підприємства є утворені економічні, правові, соціальні та інші умови, які здатні негативно вплинути на економічну безпеку підприємства в теперішньому або найближчому майбутньому [4, 7].

Невизначеність довкілля можна знизити за допомогою отримання додаткової інформації. Що більше у підприємця інформації, то менш ризикованим буде прийняте ним рішення. Додаткова інформація дасть можливість підприємству адекватно та вчасно відреагувати на фактори зовнішнього середовища.

А саме виділяють такі фактори зовнішнього середовища, які впливають на економічну безпеку підприємства: економічні, політичні, правові, соціально-демографічні, науково-технічні та технологічні, екологічні, форс-мажорні.

До економічних факторів відносяться такі фактори, як: економічні кризи, порушення виробничих зв'язків, інфляція, втрата ринків сировини, матеріалів, енергоносіїв, товарів, використання недобросовісної конкуренції, розвиток транспортних та інших комунікацій, наповнюваність ринку, стан конкурентів, криміналізація економіки. Чим більше інформації про ці фактори буде в арсеналі підприємства, тим меншою буде невизначеність, а значить, і більша можливість звести до мінімуму негативні наслідки загроз та ризиків.

До політичних факторів належить політичний стан в країні та регіоні. На діяльність підприємства цей фактор має вплив, тому що політика та економіка у сучасному світі тісно взаємопов'язані. Часто політичних цілей досягається за допомогою економічних інструментів.

До правових факторів належать такі фактори, як: протиправні дії кримінальних структур; промислово-економічне шпигунство; закони, що стосуються підприємницької сфери. Такий фактор має важливе значення у діяльності підприємства, тому що підприємство здійснює свою діяльність у правовому полі. Якщо в діяльності підприємства не будуть враховані зміни законодавства, то це може призвести до штрафів, а отже, і до втрат доходу. Якщо ж інформація до підприємства надійде вчасно, то підприємство вживе заходів та врахує зміни. Дохід підприємства не знизиться, економічна безпека не погіршиться.

Наявність вільних трудових ресурсів, рівень професійної підготовленості трудових ресурсів, рівень життя населення, платоспроможність населення; демографічні тенденції – це фактори, які належать до соціально-демографічних.

Важливий вплив на економічну безпеку підприємства чинять і науково-технічні та технологічні фактори, як на світовому рівні, так і на рівні країни та регіону. Знання про використовувані технології та інновації дозволяє приймати обґрунтовані рішення і у сфері виробництва, і в управлінні, і в інших сферах діяльності підприємства. Така інформація дає можливість підприємству отримати конкурентну перевагу. Не маючи у своєму арсеналі потрібної інформації, можна втратити конкурентну перевагу, а отже, і частину доходу, що призведе до зниження рівня економічної безпеки підприємства.

До екологічних факторів, що впливають на ефективність управління економічною безпекою діяльності підприємства, відноситься рівень забруднення підприємством

навколишнього середовища. Цей фактор має актуальність для промислових підприємств. Якщо підприємство контролюватиме рівень забруднення навколишнього середовища, то він не матиме збитків від штрафів, що накладаються за високого рівня.

Надзвичайні ситуації природного та технічного характеру відносяться до факторів форс-мажору. Передбачати настання форс-мажорної ситуації неможливо. Але знати, як поводитися в надзвичайній ситуації, потрібно. Тому необхідно мати інформацію про можливі надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру та правила, як поводитися при їх настанні. Наявність інформації дозволить мінімізувати втрати, пов'язані із ситуаціями форс-мажору [1, 2, 3, 5].

Чинники внутрішнього середовища також можуть негативно вплинути на ефективність управління економічною безпекою діяльності підприємства. Фактори внутрішнього середовища – це фактори, що залежать від діяльності чи бездіяльності самого підприємства.

Також виділяють групи факторів внутрішнього середовища, що впливають на економічну безпеку підприємства: фінансові, виробничі, кадрові, управлінські та маркетингові.

Перерахуємо завдання, що входять до виконання кожної з функцій.

Фінансова функція включає виконання таких завдань: планування та розподіл фінансових коштів (як власних, так і позикових); збір інформації про фактичні та планові результати діяльності, включаючи інформацію про витрати; формування звітів про діяльність підприємства; проведення економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства; прогнозування результатів діяльності підприємства.

Виробнича функція включає виконання таких завдань: конструювання продукції та підбір технології, що використовується для її виробництва; вибір постачальників сировини та матеріалів і їх закупівля; виробництво продукції та перевірка їх якості.

Кадрова функція включає виконання таких завдань: відбір та прийом на роботу; аналіз стимулів працівників підприємства та розробка методів їх мотивації; розробка методів та реалізація підвищення кваліфікації персоналу; облік стану та руху персоналу.

Управлінська функція включає виконання наступних завдань: стратегічне планування діяльності підприємства; проектування організаційної структури діяльності підприємства та його управління; визначення правил поведінки та корпоративної культури підприємства; контроль діяльності підприємства.

Маркетингова функція включає виконання таких завдань: збір та обробка зовнішньої інформації про ринок, ціни, конкурентів; розробка цінової політики; розробка продуктової політики; рекламна діяльність підприємства; діяльність з просування та продажу продукції [4, 6].

У таблиці представимо сутність загроз цих факторів для економічної безпеки підприємства, а також відображено аналіз причини і наслідків загроз.

Таблиця

Аналіз впливу факторів внутрішнього середовища на економічну безпеку підприємств

Фактори	Сутність загрози	Причини	Наслідки
Фінансові	Не оптимальне виконання завдань, поставлених перед підрозділом за фінансово-економічною діяльністю: містить помилки або виконано із затримкою терміну.	<ul style="list-style-type: none"> - Через некомпетентне виконання; - через неправильний метод; - через низьку мотивацію праці; - через неконтрольованість виконання; - через запізнення директив від керуючого підрозділу. 	Втрата прибутку, виплати штрафів.

Продовження таблиці

Виробничі	<ul style="list-style-type: none"> - Виконання завдань, поставлених перед виробничим підрозділом, не оптимальне (висока собівартість продукції); - результати виконання завдань нижчі за показники, визначені в планах (низька якість; недостатні обсяги продукції; закінчення виробничого процесу затримано). 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостовірна інформація про ціни на ресурси; - невідповідні способи для перевірки якості продукції; - недостатня компетентність виконавців; - відсутність контролю процесу виробництва. 	<p>Втрата доходу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - через завищені ціни на ресурси та низьку якість продукції; - несвоєчасне закінчення виробничого процесу.
Кадрові	<ul style="list-style-type: none"> - Високий рівень плинності кадрів; - розголошення комерційної таємниці. 	<ul style="list-style-type: none"> - Низька мотивація; - невідповідні умови праці; - не контрольованість та незахищеність інформаційних потоків. 	<ul style="list-style-type: none"> - Витрати часу та коштів на навчання новоприйнятих кадрів; - втрата конкурентних переваг; - втрата доходів.
Управлінські	<ul style="list-style-type: none"> - Неадекватне виконання функцій управління, планування, контролю, мотивації; - створення інформації незрозумілої виконавцю; - несвоєчасне виконання процедур процесу управління. 	<ul style="list-style-type: none"> - Використання неефективних методів управління; - низький рівень компетенції менеджерів. 	Низькі результати діяльності підприємства.
Маркетингові	<ul style="list-style-type: none"> - Зібрано неякісну інформацію про конкурентів і споживачів, стан ринку, продукцію; - рівень продажів нижчий від планового; - неефективна товарна та цінова політика. 	<ul style="list-style-type: none"> - Використання неефективних методів збору та обробки інформації; - низький рівень компетенції виконавців; - неефективна реклама; - неефективне просування. 	<ul style="list-style-type: none"> - Зниження рівня доходів; - втрата споживачів; - втрата конкурентної переваги.

Джерело: систематизовано автором на основі [1, 4, 6, 7].

У таблиці видно зв'язок між групою факторів, сутністю можливих загроз та причини і наслідки їх наступу.

Проведений аналіз зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на економічну безпеку підприємства дозволить звести до мінімуму негативні наслідки загроз та ризиків економічної безпеки та ефективніше керувати підприємством.

1. Драгун А. О. Визначення системи чинників, що впливають на економічну безпеку підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 34. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2020. С. 64-71. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-11>.
2. Макаруч О. В. Економічна безпека підприємства: зовнішні чинники впливу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2018. № 4. С. 102-110. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/frvu_2018_4_18.
3. Орлик О.В. Аналіз чинників впливу на економічну безпеку підприємств та методи захисту від загроз і нейтралізації їх наслідків. *Тренди та інновації в сучасній економіці* : колективна монографія. Харків : ХНУБА, 2015. С. 154–165.
4. Птащенко Л. О. Стратегічне та інноваційне забезпечення розвитку системи економічної безпеки підприємства: навч. посб. Центр учбової літератури. 2018. 320 с.
5. Сисоліна Н. П. Економічна безпека підприємства : навч. посб..Кіровоград: КНТУ, 2014. 226с.
6. Утенкова К. О. Дестабілізуючі чинники зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства та їх вплив на економічну безпеку. *Економіка та держава*. № 8. 2019. С. 44–50. URL: [10.32702/2306-6806.2019.8.44](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.8.44).
7. Утенкова К. О. Сутнісна характеристика функціональних складових економічної безпеки. 2018. № 3. С. 146-156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2018_3_21.